

Zo veel mogelijk uit één monster

INTRO: Dierziektebewaking is soms een verplicht nummer. Vleesveehouders zijn hierbij net zo duur uit als melkveehouders. Achtergronden bij het winterbloedonderzoek.
AUTEUR: Jacco Keuper

TEKST:

Het winterbloedonderzoek draait volop. Sinds 1 november ontvangen vleesveehouders oproepen van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) om bloed te laten tappen bij dieren ouder dan 1 jaar. In Nederland zijn nog zo'n 25.000 veehouders met runderen ouder dan 1 jaar. EU-verordeningen verlangen dat de Nederlandse overheid de gezondheidsstatus van die runderen rondom brucellose en leukose bewaakt. Vroeger werden daarvoor alle dieren gecontroleerd. Sinds Nederland in 1999 voor beide aandoeningen de ziekte-vrij-status heeft, gebeurt de bewaking steekproefsgewijs. Ieder jaar wordt 20 procent van de niet-melkleverende bedrijven aangewezen voor bloedonderzoek.

Naast verplicht bloedonderzoek kunnen veehouders ook vrijwillig deelnemen aan bestrijdingsprogramma's voor IBR en leptospirose. Ook daarbij is bloedonderzoek de enige manier om te zien of de aandoening aanwezig is op het bedrijf. Deelname aan keuringen kan ook een reden zijn voor bloedonderzoek.

Steekproef bij vrijwillig programma

Bij de vrijwillige programma's wordt de ziekte per koppel benaderd. Een jaarlijkse steekproef van drie dieren geeft inzicht om te bepalen of de infectie zich in het koppel heeft geopenbaard. Jaarlijkse monsternamen zijn volgens veterinaire deskundigen echter te weinig om te kunnen garanderen dat het koppel vrij is van deze aandoeningen. Wie regelmatig dieren verkoopt zal dan ook een halfjaar later opnieuw een steekproef moeten doen. Een alternatief hiervoor is de wijze die in Frankrijk en België wordt toegepast. Daar wordt bij elke dierbeweging het individuele dier getapt. Bij het aantal dierbewegingen in ons land is dit financieel echter veel minder aantrekkelijk dan de huidige steekproef. Die tweede monsternamen vallen in het zomerseizoen. Op bedrijven die weinig handelen weegt het nut echter niet op tegen het extra werk dat dit met zich meebrengt. Om daaraan tegemoet te komen, bestaat de mogelijkheid één keer per jaar te tappen. Het eerste halfjaar na een negatieve uitslag heeft het bedrijf de vrije status. De tweede helft van het jaar geldt de status 'observatie'. In die periode kan het bedrijf bijvoorbeeld het vee niet met de IBR-vrije status verkopen. Bij het volgend winterbloedonderzoek hoeven dan echter niet alle dieren onderzocht te worden, maar is de steekproef van drie dieren voldoende om de vrije status weer te bemachtigen. Bedrijven zonder certificaat kennen dus ook jaren dat ze niet hoeven te tappen (jaren dat ze niet zijn geselecteerd voor brucellose of leukose). De GD wijst erop niet om die reden zomaar de ziektestatus op te geven. KKM verplicht melkveehouders nu al tot lepto-bewaking. Voor IBR is die verplichting er niet, maar Duitsland zal naar verwachting binnenkort de IBR-vrije status aanvragen en ook in Frankrijk zijn al meer dan 100.000 vrije bedrijven. Nederland zal dit streven uiteindelijk volgen.

Kosten nagenoeg gelijk

De kosten zijn vleesveehouders nog wel eens een doorn in het oog. Zij hebben naast de labkosten ook een dierenarts nodig voor het verzamelen van het materiaal, terwijl het bij melkveehouders zo uit de tank gescheppt wordt. Volgens de GD zit er echter nauwelijks verschil tussen. De vleesveehouder is in twee keer klaar, maar bij de melkveehouder wordt doorlopend gemeten. De laatste is daarmee jaarlijks circa E185 kwijt. De vleesveehouder heeft drie keer E8 labkosten, E7 inzendkosten en de dierenartskosten. Dit twee keer per jaar zal ongeveer op dezelfde E185 uitkomen voor de bestrijding van IBR of lepto. Als een vleesveehouder mee moet doen aan de screening op leukose/brucellose wordt het goedkoper. De overheid betaalt dan namelijk de inzendkosten én de dierenartskosten. Maar bij inzenders van keuringen is nog een extra controle nodig en dan wordt het weer duurder.

Uitvoerders van de regels (RVV en GD) proberen de onderzoeken zo veel mogelijk te combineren. Alle vier onderzoeken kunnen met één buisje bloed gedaan worden. En veehouders die in de zomer niet willen, hoeven niet. Een wens van met name inzenders op keuringen is de onderzoeken nog meer te combineren. De Federatie van Vleesveestamboeken heeft daarom een week of 6 geleden de GD per brief verzocht deze monsternamen te combineren met het winteronderzoek.

De GD staat hier op zich niet afwijzend tegenover. Het IBR-onderzoek dient 6 tot 8 weken na de keuring te gebeuren. Het winteronderzoek is dit seizoen op 1 november gestart. De nationale keuringen waren op 27 september en 29 november. Dat staat combinatie niet in de weg. Voor keuringen eerder in het jaar is het moeilijker. Echter de termijn van 6 tot 8 weken is niet wettelijk voorgeschreven. Als het gezondheidstechnisch te verantwoorden is en wordt gecommuniceerd met andere belanghebbende partijen (zoals de melkveehouderij) valt over de maximale termijn ook te praten.

Ook salmonella en BVD

In de toekomst zullen meer aandoeningen worden gevolgd. Nu al draait in de melkveehouderij een bestrijdingsprogramma voor salmonella via melkmonsters. Voor niet-melkleverende bedrijven is een programma in de maak. Naar verwachting wordt dat nog dit jaar afgerond, zodat het in het volgende winterbloedonderzoek wordt meegenomen.

Momenteel wordt onderzocht hoe de garanties kunnen worden afgegeven zonder bloedonderzoek. Vooralsnog blijft bloedonderzoek de enige mogelijkheid aan te tonen dat het bedrijf ziektevrij is.

Kader bij artikel:

Aandoeningen en hun bestrijdingsprogramma

- Brucellose (abortus Bang): koeien verwerpen door deze bacterieziekte. Ze zijn dan het besmettelijkst. Daarnaast: productiedaling, koorts en onvruchtbaarheid. Het kan op de mens overgaan (zoönose) en veroorzaakt hoge koortspieken. Sinds 1999 heeft Nederland de status ziektevrij. Jaarlijks verplicht onderzoek op niet-melkleverende bedrijven (steekproeven).
- Leukose: deze leukemie kan niet op de mens overgaan, maar is besmettelijk onder runderen. Besmette koeien gaan achteruit in melkproductie en groei door afwijkende bloedcellen uit gezwollen lymfeklieren. Sinds 1999 is Nederland officieel vrij. Verplicht onderzoek onder 20 % van de vleesveebedrijven (steekproeven).
- IBR: geeft doodzieke koeien: snotteren, productiedaling en verwerpen. Leidt niet vaak tot sterfte, hooguit door complicaties als longontsteking. Het is geen zoönose. Vrijwillige bestrijding, onderzoek één of twee keer per jaar.
- Leptospirose (melkerskoorts): deze zoönose verspreidt zich met name via urine. De mens krijgt griepachtige verschijnselen met hevige pijn, zwangere vrouwen kunnen een miskraam krijgen. Mensen snel behandelen met antibiotica is effectief, 'uitzielen' kan tot 1 jaar arbeidsongeschiktheid leiden. Vrijwillig bestrijden bij koeien: onderzoek één of twee keer per jaar.

Kader bij artikel:

Dieren goed fixeren

Adviezen om bloedtappen te vergemakkelijken

- Zet de dieren vast. Eenvoudig en doeltreffend gaat dat met een zelfsluitend voerhek. Probeer op plekken waar dit niet voorhanden is, de ruimte te verkleinen. Bijvoorbeeld door met hekken een fuik te maken of de dieren in een veewagen te doen.
- Zorg ervoor dat er voldoende vreetplaatsen in het voerhek beschikbaar zijn en voorkom dat dieren loskomen. Controleer daarom voordien de werking van de sluiting en zet spijlen op de juiste breedte.
- Maak goede afspraken met de dierenarts en zorg ervoor dat de dieren vast staan voordat de arts arriveert. Als u de dieren voordien een beetje laat vasten komen ze sneller met de kop door het voerhek. Verstrek voor het behandelen niet meer voer dan nodig is om de dieren te lokken. Tijdens het

tappen kan het nodig zijn in de voergoot te stappen voor het controleren van diernummers. Bij een volle bak is er kans dat vuil van de laarzen in het voer komt.

- Zorg dat de dieren dicht op elkaar staan. Als dieren niet heen en weer kunnen draaien met het achterstel gaat het tappen eenvoudiger.
- Let op de koe ernaast als u de dierenarts assisteert. Bij goed opbeuren van de staart zal het behandelde dier niet snel trappen. Als de buurvrouw iets verdachts opmerkt is de kans op een trap groter.
- Begin bij voorkeur te tappen bij rustige dieren. Als er één van schrik brult en tekeer gaat, hebben alle andere direct de schrik in de benen. Dat resulteert niet alleen in draaien met het achterstel, ook het vrijkomen van bloed is dan nog wel eens minder waardoor het tappen langer duurt.
- Controleer en vervang (zodanig) oormerken nu de dieren toch vast staan.
- Een kruiwagen met een plank erover is een handige mobiele werktafel voor het uitstallen van de benodigde stickervellen, monsterflesjes en naalden.
- Let bij fokkerij en selectie van moederdieren op het karakter. Dat vergemakkelijkt klussen als deze waarbij men dicht bij de dieren komt.

Bijschrift figuren:

Alleen via bloedmonsters is aan te tonen dat het koppel ziektevrij is. Er wordt gezocht naar alternatieven.